

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти**

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра психології

**ПСИХОЛОГІЯ /
PSYCHOLOGY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: *Капосльоз Г.В.*, канд. психол. наук, с.н.с.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології 16.10.2020р., протокол № 4;

Рецензенти: *Корольчук М.С.*, доктор психологічних наук, професор;
Калениченко Р.А., доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури, кандидат психологічних наук, доцент.
Гордня Н.Д., Заступник директора закладу післядипломної освіти (Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування Київської обласної державної адміністрації

**ПСИХОЛОГІЯ /
PSYCHOLOGY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Психологія» призначена для здобувачів ступеню вищої освіти молодший бакалавр у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти КНТЕУ із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Психологія» є засвоєння знань про загальні закономірності, механізми становлення та розвитку психічних процесів, станів, властивостей та утворень, а також формування психологічної культури взаємодії у професійній діяльності та приватному житті, як складової частини високого рівня професіоналізму майбутніх фахівців.

Завданнями вивчення дисципліни «Психологія» є ознайомлення студентів з системою теоретико-методологічних знань та практичних навичок і умінь з проблем психологічної науки і практики,

формування розуміння принципів та методів психології, структурних елементів психіки – психічних пізнавальних процесів, властивостей, емоційно-вольової сфери, станів і утворень на рівні відтворення, розумінні їх характеристик і класифікацій, а також тлумаченні для практичного застосування та втілення в процесі фахової діяльності майбутнього фахівця;

формування вмінь застосовувати психологічні методи оптимізації управління діяльністю на підприємствах (в організаціях) та налагоджувати стосунки у приватному житті;

сприяння усвідомленню необхідності формування здорового способу життя, збереження близьких взаємовідосин, відповідальності батьків та дітей за свої дії, прагнення до психічного і фізичного здоров'я, оволодіння методами саморегуляції.

Предметом вивчення дисципліни є закономірності розвитку і проявів психічних явищ у професійній діяльності та приватному житті особи.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

знання про:

- порядок та способи роботи з літературними джерелами;
- основи будови та особливості функціонування простих організмів та складних біологічних систем;
- внутрішню будову та функціонування організму людини.

вміння:

- абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик соціальних систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у спілкуванні;
- визначати досягнення та ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області професійної діяльності у загальній системі знань;
- здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет, працювати в системі дистанційного навчання університету;
- використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

1. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологія», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

✓ *Економіка (ОС молодший бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	10, 11
ЗК 3.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	7-10
ЗК 4.	Здатність спілкуватися державною мовою як	1-6

	усно, так і письмово.	
ЗК 6.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	1-11
ЗК 8.	Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.	7, 8, 9
ЗК 9.	Здатність бути критичним і самокритичним.	7-11
ЗК 11.	Навички міжособистісної взаємодії.	8
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
1	Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.	7, 8, 9
8	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	9
13	Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.	7-11
16	Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення, здатність до автономного навчання.	1-6
17	Демонструвати здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.	8

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1

ПСИХІЧНІ ЯВИЩА

Тема І. Основні поняття та категорії психологічної науки і практики

Глосарій. Актуальність сучасної психології в повсякденній та професійній діяльності. Визначення психології як науки та її об'єкту, предмету, методів і завдань. Основні 4 групи методів психології – організаційні, емпіричні, методи обробки даних та інтерпретаційні. Основні принципи психології: детермінізму, єдності, свідомості і діяльності, розвитку, особистісного підходу, об'єктивності та науковості. Завдання сучасної психологічної науки і практики. Основні етапи становлення психології як науки. Головні школи та

теорії світової психології – психоаналіз, біхевіоризм, гуманістична психологія.

Структура (галузі) сучасної психології – загальна психологія, соціальна психологія, вікова та педагогічна психологія, психологія професійної діяльності, медична психологія, інженерна психологія. Зв'язок психології з професійно орієнтованими та загальноосвітніми дисциплінами.

Можливості психіки особистості та її практичне застосування у професійній діяльності. Науково-практичні проблеми психології та її розвиток на сучасному рівні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 5, 6.

Додатковий: 1, 6, 8, 10.

Інтернет – ресурси: 1,3.

Тема 2. Психічні процеси чуттєвого пізнання

Розвиток і функції психіки. Структура психіки (опорний конспект). Класифікація психічних пізнавальних процесів. Основні характеристики когнітивної сфери особистості. Визначення та властивості понять: «відчуття» та «сприймання». Функції відчуттів та сприймань.

Відчуття та сприймання, як різні за повнотою та глибиною рівні пізнавальної діяльності індивіда.

Психофізіологічна схема виникнення відчуттів. Властивості відчуттів: адаптація, сенсibiliзація, контраст, послідовність образів, синестезія, пороги розрізнення. Модальність (якість) відчуття. Просторові характеристики відчуттів.

Види, типи та властивості сприймання. Цілісність та структурність сприймання, різні тлумачення їхніх механізмів (гештальтпсихологія, Д.Гібсон, теорія перцептивних дій). Властивості відчуттів – предметність, активність, цілісність, аперцепція, змістовність, вибірковість, константність. Характеристика уявлення, класифікація та шляхи формування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 4, 6.

Додатковий: 1, 2, 11.

Інтернет – ресурси: 5.

Тема 3. Психічні процеси опосередкованого (абстрактного, логічного) пізнання

Загальна характеристика мислення. Основні положення теорій мислення. Види мислення. Стадії розвитку мислення в онтогенезі (наглядно-дійове, наглядно-образне та словесно-логічне мислення). Особливості емпіричного, теоретичного, професійного мислення. Психологічна характеристика властивостей мислення. Креативність як психологічна основа індивідуальних відмінностей у мисленні.

Загальна характеристика пам'яті. Класифікація пам'яті. Психологічна характеристика властивостей пам'яті. Вікові та індивідуальні особливості пам'яті. Техніки запам'ятовування (мнемоніка).

Поняття про уявлення та уяву. Розвиток уяви. Уява, фантазія, творчість в професійній діяльності. Методики вивчення уваги, пам'яті, мислення та їх інтерпретація.

Психологічні теорії уваги. Функції уваги. Вікові особливості розвитку уваги. Шляхи формування властивостей уваги. Увага в пізнавальній діяльності особистості.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 5.

Додатковий: 1, 2, 11.

Інтернет – ресурси: 5.

Тема 4. Афективні процеси та психічні стани

Психологічна характеристика, природа та властивості емоцій і почуттів. Функції емоцій. Класифікація емоцій та почуттів. Прояви емоцій та почуттів у поведінці людини. Шляхи формування вищих (складних) почуттів. Психосоматика та характеристика основних психосоматичних захворювань.

Види емоційних станів (афект, стрес, настрій тощо) та їх характеристики. Стрес та його характеристика. Види та наслідки стресів. Стресостійкість особистості та профілактика стресу. Психологічні чинники нормалізації стресу. Дістрес. Еустрес. Стресор.

Методики дослідження емоцій та психічних станів особистості та їх інтерпретація.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 1, 2, 4.

Інтернет – ресурси: 1.

Тема 5. Психічні утворення та властивості особистості. Особливості функціонування емоційно-вольової сфери

Визначення та співвідношення ключових понять: людина, суб'єкт, індивід, індивідуальність, особа, особистість.

Характеристика психічних утворень: знань, навичок, умінь, звичок. Індивідуальні властивості у структурі особистості. Психологічні ознаки спрямованості, потреб, мотивів, цілей. Спрямованість особистості, основні сфери впливу – соціальна, групова, побутова. Класифікація потреб: вищі та суспільні; психофізіологічні та біогенні. Ієрархія людських потреб за А. Маслоу – фізіологічні потреби, потреби в безпеці, потреби в приналежності і любові, потреба в повазі (пізнавальні та естетичні потреби) та потреба в самоактуалізації.

Формування мотивів та інтересів. Структура простих (потяги, бажання, хотіння) та складних мотивів (переконавання, ідеали, зацікавлення). Установки, прагнення, ставлення, діяльність як форми досягнення мети. Локус контролю особистості: характеристика інтернального та екстернального ЛК.

Особливості інтерпретації методики вивчення мотивації у досягненні успіху та уникнення невдач Т. Елерса та методики дослідження локусу контролю особистості Дж. Роттера.

Природа та функції волі. Довільні і вольові дії. Структура вольового акту. Етапи вольової дії. Класифікація вольових якостей, що створюють передумови для успішної діяльності. Зв'язок довільного управління з мовними сигналами. Форми довільного управління поведінкою: самодетермінація, самоініціація, самоконтроль, самообілізація. Формування і розвиток вольових якостей особистості: загальний та спеціалізований розвиток.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 3-5.

Тема 6. Психологічна характеристика темпераменту та характеру

Характеристика темпераменту. Основні параметри вищої нервової діяльності – сила нервової системи, співвідношення нервових процесів, рухливість, особливості зовнішньої поведінки. Типи нервової системи – нестримний, сильний, спокійний, слабкий. Дослідження основних відмінностей нервової системи за Гіпократом.

Типологічні виміри особистості за І.П. Павловим, Г.Ю. Айзенком, Е. Кречмером, У.Г.Шелдоном. Виміри особистості за Г. Айзенком.

Визначення характеру та його класифікація. Основні групи рис характеру. Класифікація характерів за ставленням до навколишнього світу, діяльності, праці, інших людей, до себе. Акцентуація характеру, види акцентуацій. Якості вдачі – за змістом, за рисами, за силою, за стійкістю.

Особливості інтерпретації методики вивчення темпераменту та характеру за Ю. Айзенком.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4, 6.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 7.

Розділ 2

Особистість в соціальній сфері

Тема 7. Особистість, вікові особливості та механізми її формування

Структура особистості та фактори її формування.

Структурні концепції особистості. Концепція рис особистості (Г. Олпорт, Р. Кеттел, Г. Айзенк), концепція типу особистості (К. Юнг, А. Адлер та ін.), концепція особистісних конструктів (Дж. Келлі). Структурна модель психічного життя особистості (З. Фрейд). Я-концепція (К. Роджерс).

Концепції та структура особистості в зарубіжних (З. Фрейд, К. Юнг, Г. Меррей та ін.) школах та вітчизняній психології (Б.Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, К. К. Платонов та ін.).

Біологічні та соціальні фактори формування та розвитку особистості. Вікова періодизація розвитку людини та кризи. Головні проблеми науки про особистість та її життєвий шлях. Життєвий шлях і життєвий світ особистості.

Поняття свідомості та самосвідомості. Структура свідомості: неусвідомлене спонукання, усвідомлені бажання, спонукання до дії. Роль та функції волі в процесі формування свідомості. Становлення

самосвідомості в процесі онтогенезу. Вікові особливості формування самосвідомості.

Я-концепція та її складові. Образ Я як регулятивний механізм психічного життя. Самооцінка як центральний компонент Я-концепції. Рівні самооцінки. Прийоми формування адекватної самооцінки. Вікові особливості коливання самооцінки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5, 6.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 7.

Тема 8. Соціально-психологічні феномени взаємодії особистості та групи

Поняття про групу в психології. Класифікації та психологічна структура груп за Б.А. Грушиним: глобальні, субглобальні, соціетальні, субсоціетальні, мікрогрупи. Загальні ознаки соціальних груп та масових спільнот. Види груп: великі та малі, первинні та вторинні, лабораторні та природні. Характеристика груп за Г.А. Андреевою. Визначення малої соціальної групи; ознаки, що її характеризують. Група і колектив. Структура взаємин у малій групі. Структурні компоненти колективу. Особливості та рівні розвитку колективу. Структура відносин та принципи взаємин у колективі.

Соціалізація.

Явища, що виникають у міжособистісних стосунках. Лідерство і керівництво. Характеристика авторитету. Види авторитету та псевдоавторитету. Згуртованість і конфліктність у групі. Соціально-психологічний клімат у колективі. Умови формування здорових взаємин у колективі. Методики вивчення згуртованості колективу та їх інтерпретація.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 7, 9.

Інтернет – ресурси: 7.

Тема 9. Психологія професійної діяльності.

Психологічне значення діяльності для людини. Основні поняття психології праці. Діяльність з точки зору психології. Види людської

діяльності. Мотиви, потреби, інтереси, цілі в діяльності. Умови та особливості системи “людина-середовище”, що впливають на ефективність професійної діяльності. Соціально-психологічні, природні, технічні та медико-біологічні чинники впливу функції психіки в процесі діяльності.

Загальна характеристика профпридатності. Загальні та визначальні ознаки індивідуального стилю діяльності. Психологічна характеристика динаміки працездатності під час професійної діяльності.

Креативність та адаптація у професійній діяльності. Психологічні наслідки безробіття. Особистісні якості і професійні здібності сучасного спеціаліста. Актуальні проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності (ПЗПД).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 6.

Додатковий: 5, 7.

Інтернет – ресурси: 6.

Тема 10. Психологічні умови сімейного благополуччя

Взаємини у сім'ї як психологічна проблема. Структура та динаміка сім'ї. Типи взаємин у родині. Види сімей. Любов – дружба. Збереження близьких взаємин. Відповідальність батьків та дітей за свої дії. Виховання дітей. Підходи до виховання.

Роль і значення сім'ї в житті суспільства, людини. Місце жінки та чоловіка в родині. Концепція гендерного консенсусу. Особливості молодіжної студентської сім'ї. Проблеми студентських сімей.

Проблеми та причини сімейних конфліктів. Психологічні правила конфліктів, прийоми їх вирішення. Типологія конфліктів. Ролі в конфлікті. Шляхи до безконфліктного сімейного спілкування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 9, 10.

Інтернет – ресурси: 7.

Тема 11. Психологічні умови психічного і фізичного здоров'я

Загальнотеоретичні підходи до визначення категорії здоров'я. Рівні функціонування людини: біологічний, психологічний, соціальний. Особливості прояву здоров'я на біологічному, психологічному та соціальному рівнях. Основні критерії психічного і фізичного здоров'я. Психологічний комфорт як умова психічного здоров'я особистості. Поняття соціального здоров'я. Фактори здорового способу життя.

Здоров'я і стрес у повсякденному житті. Критерії психічного здоров'я особистості. Психологічні фактори нормалізації стресу. Еустрес та дістрес. Види стресорів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 7, 8, 9.

Інтернет – ресурси: 3.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. *Основи психології: опорні конспекти, схеми, методики. Навчальний посібник для студентів ВНЗ.* – К.: Ніка-Центр, 2018. – 320 с.

2. *Практична психологія. Навчальний посібник для студентів ВНЗ / Корольчук М.С., Корольчук В.М., Миронець С.М. та ін.* – К.: Київ.нац.торг.ун-т, 2014.

3. *Психологія праці в звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб.* / М. С. Корольчук, В. М. Корольчук, С.М. Миронець та ін. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 652 с.¹

4. Максименко С.Д., *Загальна психологія: підручник.* – К.:ЦУЛ, 2017. – 272 с.

5. *Психологія: Підручник / За заг. ред. Ю.Л.Трофімова.* – К.: Либідь, 2009. – 558 с.

6. Дуткевич Т. В. *Загальна психологія. Теоретичний курс. [текст] навч. посіб.* / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 388 с.

¹ курсивом виділені назви видань, які знаходяться в бібліотеці КНТЕУ

Додатковий

1. Варій М.Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. / Мирон Варій // Том 2. – Л. : Апріорі, 2016. – 382 с..
2. Гроф С. Психологія майбутнього / Станіслав Гроф. навч. посіб. / Переклад Ярина Вінницька, Олена Редчиць. – Київ: “Terra Incognita”, 2019. – 400 с. – Режим доступу: <https://www.yakaboo.ua/ua/psihologija-majbutn-ogo.html#tab-attributes>
3. Загальна психологія : підручник. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
4. Кокун, О.М. Психофізіологія : Навчальний посібник для вузів / О.М. Кокун . – Київ : Центр навчальної літератури, 2006 . – 184 с.
5. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика. - К.: Ельга; Ніка-Центр. 2012. - 400с.
6. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності., - К.: Ельга; Ніка-Центр, 2011. - 400с.
7. Москалець В. Психологія особистості : підручник / Віктор Москалець. – Київ: Ліра - К, 2020. – 364 с. – Режим доступу: <https://www.yakaboo.ua/psihologija-osobistosti-pidruchnik-moskalec-v-r.html>
8. Основи професійної освіти: Підручник / М.В. Руденко, Р.А. Калениченко, Г.В. Капосльоз, Г.Л. Корчова. – К.: КНУБА, 2018. – 613 с.
9. Приходько Ю.О., *Психологічний словник-довідник [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Ю.О.Приходько, В.І.Юрченко.* – Київ: Каравела, 2012. – 327 с.
10. *Соціальна конфліктологія: підручник / Л. Й. Гуменюк; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2015. – 563 с.*
11. Федорченко С.В. Загальна психологія. Модуль 2 «Пізнавальні процеси з функцією пізнання та орієнтації, з функцією аналізу та абстрагування в навколишньому просторі»: Конспект лекцій для студентів напряму підготовки «Психологія»/доктор психологічних наук Сергєєнкова О.П., Федорченко С.В. – К.: ПП PVM-print, 2016. – 100 с.

Інтернет – ресурси:

- 1.. Психологічний портал «У психолога». - URL: http://upsihologa.com.ua/tytarenko_crisis2.html.
2. Електронна бібліотека. - URL: <http://www.info-library.com.ua>
3. Електронна бібліотека. - URL: <http://eprints.kname.edu.ua>
4. Електронна бібліотека. – URL: <http://www.psylib.org.ua>

5. Електронна бібліотека. – URL: <http://psychologiya.org.ua/pidruchnyky.html>
6. Інтернет-версія журналу "Психологія" - URL: <http://www.psychology.su/>
7. Електронна бібліотека. – URL: <http://readbookz.com/>
8. Електронна бібліотека Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. – URL: <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm>